

**ALEXEI VAKULOVSKI. *În gura foametei.* –
București, Institutul National pentru Studiul
Totalitarismului, 2011, 240 p.**

În Gura Foametei este un document cutremurător pe care ar trebui să-l citească orice român dornic să-si cunoască țara, neamul și istoria... Când s-a propus să publicăm această carte zguduitoare pe care „confrații noștri occidentalizați” din țară au refuzat-o, am avut unele rezerve. Acum îmi dau seama însă că prin tipărirea ei am contribuit, foarte puțin e adevărat, la restabilirea adevărului, la iluminarea perioadei de exterminare prin care au trecut frații noștri basarabeni imediat după război. Felicitări doamnei Flori Bălănescu, sufletul acestui proiect, și omagii postume autorului, care a migălit ani de zile să strângă amintirile victimelor și să le aștearnă pe hârtie...

În anii '80 când am publicat în Statele Unite cartea *Bessarabia și Bukovina* am tras concluzia că din statisticile oficiale sovietice în anii imediat postbelici „lipseau” numai în Republica Moldova cel puțin 200 de mii de oameni. Pentru Bucovina de Nord, precum și nordul și sudul Basarabiei, anexate în mod arbitrar la Ucraina și unde ucrainenii s-au purtat uneori chiar mai mârșav decât rușii, nu aveam date statistice. Numai Dumnezeu știe câți români au fost exterminați în acele regiuni! Apoi, când în 1989 am ajuns la Chișinău și am întâlnit supraviețuitorii genocidului, mi s-a spus că după calculele lor circa un milion de basarabeni au fost deportați, executați, ori au murit de foame. Am avut îndoieli atunci asupra unei asemenea cifre pentru

că îmi lipseau dovezile. Alexei Vakulovski m-a convins însă de dincolo de mormânt că cifra nu este exagerată. Rușii, comuniștii, alogenii sovietici și cozile lor de topor din Basarabia și Bucovina au exterminat într-adevăr un sfert din populația românească ocupată în 1940 și reanexată în 1944.

Cartea *În Gura Foametei* este o colecție de mărturii ale supraviețuitorilor din satul autorului, Antonești, ființe umane care în timpul foametei din 1946-1947 erau în vârstă de 6 până la 14 ani. Un lucru foarte important trebuie precizat de la început pentru că nu reiese din lectura mărturiilor. Țăranii ramași la sate în Basarabia în 1944 erau cu precădere săraci și cu puțină știință de carte. Intelectualii, oameni înstăriți, cei cu sentimente românești bine cunoscute, fuseseră deja arestați, împușcați, ori deportați în Siberia încă din 1940. Fratele Paul Goma descrie foarte bine în cărțile sale acele timpuri îngrozitor de negre. Acum venise rândul oamenilor de rând să fie exterminați. Iată ce mărturisește Vasile Gaidău la bătrânețe, și care la vremea foametei avea doar opt ani...

„Foametea a fost foarte bine pusă la cale... acum îmi dau seama de asta... a fost organizată. Au vrut staliștii să ne măture de pe fața pământului. Eu atunci, în plină foamete, am rămas fără tată la șase ani, iar la șapte ani și jumătate am rămas și fără mamă... Se ducea fratele Mihai, născut în 1932, la baltă, spărgea gheața,

aduna scoici, papură, le prefăceam în turte și le mâncam. Eram patru frați... Cum se vede, s-a gândit cineva că războiul i-a ucis pe puțini dintr-ai noștri și s-au gândit animalele să născocească alt război, cel al foamei... A murit sora lui tata, a murit cumnatul lui tata, a murit mătușa Olimpia, a murit mătușa Irina... Au murit mai mulți. Era mare foamete” (p. 215).

Cei informați despre foametea din Ucraina din anii '30 regăsesc în Basarabia toate elementele bestiale ale genocidului. Activiștii de partid, majoritatea venetici de prin alte părți, și cozile lor de topor locale, confiscau tot ce agonisiseră țăranii din puțina recoltă a anului 1946... Ba mai mult, deseori îi întrebau pe țărani dacă sunt ruși sau români, tratându-i pe români cu deosebită brutalitate... Măturau podurile bieților oameni de ultimele grăunțe; spărgeau zidurile caselor în căutarea alimentelor ascunse, găureau pământul peste tot să găsească cea ce doseau țăranii. Din cei care ascuseseră ceva alimente pentru copii, mulți au fost arestați, condamnați și trimiși în Siberia. Consecințele au fost macabre... Au mâncat oamenii tot ce se putea ingera pentru a supraviețui. Gavril Banaru avea opt ani, dar își aduce bine aminte: „În 1946 a murit un frate de al tatălui meu. Sidor Banaru îl chema. El săracul, neavând ce mânca s-a dus în baltă după papură, după rădăcini de stuț, le-a adus acasă, a încropit din rădăcinile acelea un soi de mâncare și și-a amăgit foamea. N-a răbdat unchiul Sidor să usuce rădăcinile, să le rășnească și să coacă turta din ele. El le-a fiert și le-a mâncat așa, verzi încă, necoapte. Le-a mâncat, s-a umflat și a murit” (p. 211).

Cosma Munteanu, născut în 1936, redă următoarele la pagina 181: „Într-o

vreme văzând că nu avem cu ce amăgi stomacul, am spălat opincile și mama le-a pus în soba, la copt. Când le-a scos din cuptor, mai nu am leșinat de mirosul lor plăcut. Ne băteam cu sora mea pe ele. Când am mâncat opincile, am dat-o pe cizme, pe pantofi, pe sandale... Umblam cu sora mea Tecla prin pod să căutam vreo bucată de opincă...” În continuare, tot el povestește: „Țin minte, a venit la noi mama mamei mele, adică bunica mea. Nu avea ce mânca. Nici noi nu aveam ce mânca. Am culcat-o pe un pat lângă sobă. Să fie măcar cald. Iar dimineața am găsit-o moartă.” (p. 183)

Este greu de spus câți oameni au murit, dar sunt convinși că au murit probabil un sfert din locuitori. Și s-au înregistrat chiar și cazuri de canibalism... „La noi în sat oamenii, ca să nu moară de foame, au mâncat și coajă de copac, și iarbă, și miez de răsărită, și papură, și câini, și mâțe, și cioroi, și scoici, și șobolani, dar mulțumim, nici un caz nu a fost să-și mănânce poprii copii,” afirmă V. Gaidău... La Purcari însă, ca să se salveze, două femei au hotărât să-și mănânce copiii. Au mâncat un copil, iar când urma să-l taie pe al doilea, mama lui n-a vrut să-l ucidă... Femeia aceea care și-a mâncat propriul ei copil a fost pedepsită și s-a întors din lagăr cu o fată luată de suflet” (p. 140). Aflăm din carte că au fost de asemenea cazuri de mame cu mai mulți copii care au ales să-i sacrifice pe cei mici pentru a-i salva de la pieire pe cei mai mărișori (Maria Chirilov, p. 165).

Cei morți de foame erau ridicați când se putea de cei care mai aveau puțină vlagă și erau aruncați în gropi comune. Unele victime au fost îngropate de vii, iar un bărbat a reușit să răzbată de sub maldărul de cadavre unde fusese

aruncat și să revină acasă... „Femeia lui Toderică Spătaru leșinase, nu murise. Când au pus-o în groapă, ea încă da din mâini și din picioare... Au pus alte trupuri deasupra și au dat țărână peste ei...”. Martora Valentina redă la pagina 200 cum „a înviat” tatăl ei, căruia îi spuneau tâca: „Tâca a mâncat turte din loboda și s-a umflat. L-au dus și l-au lăsat sub gardul cimitirului. Nu mai aveau putere să-i sape groapa... Dar el, pe la o vreme și-a revenit, n-a vrut să rămână cu morții. Oamenii care trăiau lângă cimitir au observat că tâca se zbciuma, că vrea să se ridice. L-au luat la casa lor, apoi i-au chemat pe ai noștri... A crescut tata zece copii...”.

Am încercat să subliniez câteva paragrafe pentru a le utiliza în această recenzie, dar m-am trezit subliniind trei sferturi din carte. Iată totuși un gând de bătrânețe al Feodosiei Chitic: „Am fost șapte copii cândva, dar am rămas numai eu, una. Mi-e dor de ei. Uneori mă cheamă prin somn, eu mă trezesc și plâng. Unde sunteți mamă și tată, surorilor Maria, Grăchina, Dusea? Unde sunteți fraților Simion, Anton și Vasile? Scot fotografiile lor și vorbesc cu ei, și vorbesc până mă satur (p. 62)...”.

Descoperi în lectura cărții cazuri frumoase de omenie, cazuri de sălbăticie inumană, cazuri de tragedie grotescă și gânduri de înțelepciune. Iată ce afirmă Iacob Meșteșug în anii relativ buni din urmă, adică prin anii '80 când au fost culese aceste mărturii: „Tare scumpă a fost mama noastră,

Era numai inimă. Ne învăța numai de bine. Am fost crescuți noi cu învățătura părinților, dar nu prea am avut noroc în viață. Acum văd că cei hoți și porcoși îs la putere, ei taie și spânzură” (p. 196)... Așa a fost începutul ocupației sovietice în Basarabia! Așa a fost comunismul! Aceasta a fost „omenia” rusului și a omului internațional pe care l-a creat marxismul. Și când te gândești că și azi Moscova și rușii din Moldova, împreună cu cozile lor de topor, regretă acele timpuri...

În ce privește situația românilor din sudul Basarabiei, anexat de Ucraina, în aceste zile autoritățile șoviniste locale umblă să confiște povestea *Capra cu Trei Iezi* de Ion Creangă pe motiv că ar reprezenta „imperialismul românesc.” Iar biserica românească recent construită la Hagi Curda este amenințată de cazaci...

În opinia mea cartea *În Gura Foametei* ar trebui reeditată în mii și mii de exemplare și trecută pe lista cărților obligatorii pentru toți elevii și studenții. O eventuală nouă ediție ar trebui să aibă o notă explicativă ceva mai amplă cu contextul socioistoric și politic al tragediei, o listă de cuvinte regionale pe care unii cititori nu le cunosc și eventual o hartă a zonei din sudul Basarabiei la care se referă mărturiile.

Prof. dr. NICOLAE DIMA

SUA

August 2011